

Modeli emocionalne inteligencije i njezino mjerenje

Polimanac, Jovana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:353413>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-06-05**



FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij psihologije

Jovana Polimanac

Modeli emocionalne inteligencije i njezino mjerenje

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Marija Milić

Osijek, 2022.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za psihologiju

Studij psihologije

Jovana Polimanac

Modeli emocionalne inteligencije i njezino mjerenje

Završni rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana opća psihologija

Mentorica: doc. dr. sc. Marija Milić

Osijek, 2022.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 13. rujna 2022.

Plisnavae Janna 0122233560

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

Emocionalna inteligencija	1
Modeli emocionalne inteligencije	3
<i>Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije</i>	3
<i>Model emocionalne inteligencije Petridesa i Furnhama</i>	4
<i>Bar-Onov model emocionalno-socijalne inteligencije</i>	5
<i>Golemanov model emocionalnih kompetencija</i>	5
Mjerenje emocionalne inteligencije	6
<i>Mjerenje emocionalne inteligencije kao sposobnosti</i>	7
<i>Skala stanja meta-raspoloženja</i>	7
<i>Skala meta-raspoloženja kao crte ličnosti</i>	8
<i>Schutte-ova skala emocionalne inteligencije</i>	8
<i>Multifaktorska skala emocionalne inteligencije</i>	9
<i>Mayer – Salovey – Caruso test emocionalne inteligencije</i>	9
<i>Višedimenzionalna skala emocionalne inteligencije</i>	10
<i>Wong-Law skala emocionalne inteligencije</i>	10
<i>Mjerenje emocionalne inteligencije kao osobine</i>	11
<i>Upitnik emocionalne inteligencije kao osobine</i>	11
<i>Rotterdamska ljestvica emocionalne inteligencije</i>	11
<i>Mjerenje emocionalne inteligencije na temelju mješovitih modela</i>	12
<i>Bar-Onov Inventar emocionalnog kvocijenta</i>	12
<i>Torontska skala aleksitimije</i>	13
<i>Procjena emocionalne inteligencije</i>	13
<i>Test mobilne emocionalne inteligencije</i>	14
<i>Mjerenje emocionalne inteligencije u Republici Hrvatskoj</i>	14
<i>Upitnik emocionalne kompetentnosti</i>	15
<i>Upitnik regulacije i kontrole emocija</i>	15
<i>Test analize emocija</i>	16
<i>Test rječnika emocija</i>	16
<i>Zaključno o mjerenju emocionalne inteligencije</i>	17
Zaključak	18
Literatura	19

Sažetak

Emocionalna inteligencija (EI) predstavlja vrstu inteligencije koja obuhvaća sposobnosti procesiranja emocionalnih informacija koje su vezane za značenje pojedinih emocija te njihovo korištenje u socijalnoj komunikaciji i interakciji. Odnosno, uključuje sposobnosti koje pojedincu omogućuju točniju procjenu svojih i tuđih emocija te točnije izražavanje vlastitih emocija. Promatra se kao multidimenzionalni konstrukt koji je usmjeren na određene attribute ili generalnu integraciju tih atributa. Sukladno pojedinom stajalištu o etiološkoj prirodi emocionalne inteligencije, temeljni teorijski modeli dijele se na miješane modele i modele koji ovaj konstrukt promatraju kao sposobnost ili osobinu. Mayer-Saloveyev model, Bar-Onov model, Golemanov model te model Petridesa i Furnhama najpoznatiji su i danas najprihvaćeniji modeli emocionalne inteligencije. Dok Mayer-Saloveyev model promatra emocionalnu inteligenciju kao izvornu sposobnost vezanu za interakcijske procese između kognicije i emocija, Petrides i Furnham ju definiraju kao osobinu. Prema druga dva modela emocionalna je inteligencija kombinacija sposobnosti, osobina i kompetencija. Sukladno stajalištima o njezinoj etiološkoj prirodi, razvijeni su brojni mjerni instrumenti koji ju promatraju i mjere u skladu s različitim modelima. Neki od najpoznatijih su Mayer-Salovey-Caruso test emocionalne inteligencije, Multifaktorska skala, Wong-Law skala, Upitnik emocionalne inteligencije kao osobine i Bar-Onov Inventar emocionalne inteligencije. Danas se naglašava važnost pristupa promatranja emocionalne inteligencije kao sposobnosti pri čemu se ona ispituje testovima koji zahtijevaju rješavanje problemskih situacija i pronalaženje točnog odgovora.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, modeli, mjerenje, samoprocjene, mjere emocionalne inteligencije kao sposobnosti

Emocionalna inteligencija

Emocionalna inteligencija (EI) termin je koji se pojavio 90-ih godina prošlog stoljeća u radovima psihologa Mayera i Saloveyeva, a veže se uz ideju o postojanju konstrukta za procesiranje emocionalnih informacija koji se razlikuje od tradicionalnih kognitivnih sposobnosti i crta ličnosti (Salovey i Mayer, 1990). Kada je znanstvenik i novinar Daniel Goleman (1995; prema Fiori i Vesely-Maillefer, 2018) objavio knjigu *Emocionalna inteligencija* u koju je uvrstio podnaslov *Zašto je važnija od IQ* brzo je privukao pažnju javnosti na ovaj konstrukt pri čemu je praktični interes značajno nadmašio znanstvene interese. U početku, kroz rad psihologa Thorndikea (1920; prema Salovey i Mayer, 1990) emocionalna inteligencija promatrala se kao dio socijalne inteligencije koja je definirana kao sposobnost razumijevanja drugih i stupanja u interakciju s okolinom. U skladu s tim, kasnije je podlogu za taj konstrukt postavio Gardner podjelom socijalne inteligencije na interpersonalnu i intrapersonalnu. Pri tome je intrapersonalnu inteligenciju definirao kao znanje o unutrašnjim aspektima pojedinca poput raspona emocija, pristupa vlastitim osjećajima, sposobnosti razlikovanja tih osjećaja te u konačnici njihovo imenovanje, traženje značenja i razumijevanje uzroka vlastitog ponašanja (Takšić i sur., 2006). Također, ona uključuje i sposobnost otkrivanja i razlikovanje složenih skupova osjećaja, procjenu sebe i drugih te uočavanje i praćenje svojih i raspoloženja drugih te formiranje znanja o njima što osoba na kraju koristi kako bi predvidjela buduća ponašanja. Slično tome, emocionalna inteligencija predstavlja proces prepoznavanja vlastitih i tuđih emocionalnih stanja kako bi osoba učinkovitije rješavala probleme te adekvatno regulirala vlastito ponašanje (Takšić i sur., 2006).

Uglavnom se promatra kao višedimenzionalni konstrukt koji se veže uz određene atribute, odnosno dimenzije, ili uz kombinaciju tih atributa. Te dimenzije predstavljaju neke sposobnosti pojedinaca koje su vezane za emocije, njihovo prepoznavanje i/ili reguliranje. Kroz vrijeme, stajalište znanstvenika o etiološkoj prirodi emocionalne inteligencije podijelilo se u više skupina što se saželo u tri glavna modela: model sposobnosti, model osobina i mješoviti model (Fiori i Vesely-Maillefer, 2018). Prema prvom stajalištu, taj konstrukt predstavlja izvornu crtu koju je moguće odrediti i pouzdano mjeriti kao intelektualnu sposobnosti (Mayer i sur., 1999; prema Hajncl i Vučenović, 2013). Prema tome, radi se o obliku urođene inteligencije koja je sastavljena od nekoliko sposobnosti koje određuju način na koji ljudi reguliraju te razumiju vlastite i tuđe emocije. Na temelju te ideje formiran je Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije. Zatim, dio znanstvenika taj konstrukt promatra kao manifestaciju kompozita ličnosti bliskih kogniciji (Goleman, 1997; Bar-On, 2000; prema Hajncl i Vučenović, 2013) ili kao potpuno čiste

crte ličnosti koje su integrirane u višerazinsku hijerarhiju ličnosti (Petrides i Furnham, 1999; Petrides, 2011; prema Hajnel i Vučenović, 2013). Sukladno tome, model Petridesa i Furnhama definira se kao model osobina jer se emocionalna inteligencija promatra kao osobina, odnosno kao postojan, nepromjenjiv obrazac ponašanja tijekom vremena (Petrides i Furnham, 2001). Zadnji, mješoviti model uključuje dva modela: Bar-Onov model i Golemanov model. Prema njima emocionalna je inteligencija mješavina osobina, sposobnosti i kompetencija. Bar-Onov model (Bar-On, 1997; prema Bru-Luna i sur., 2021) promatra emocionalnu inteligenciju kao skupinu nekognitivnih sposobnosti i kompetencija koje se odražavaju kao uspješno ili neuspješno suočavanje sa zahtjevima okoline u kojoj se osoba nalazi. Golemanov model (Goleman, 1995; prema Bru-Luna i sur., 2021) temelji se na autorovoj ideji kako je potrebno razjasniti razliku između emocionalne i socijalne inteligencije te dijeli određene aspekte s Bar-Onovim modelom.

Nadalje, različiti načini konceptualizacije emocionalne inteligencije postavili su temelje za konstrukciju različitih psihodijagnostičkih instrumenata za njeno mjerenje. U početku su usporedbe mjera emocionalne inteligencije pokazivale kako testovi i skale procjene zapravo mjere različite konstrukte te kako se taj konstrukt, kada je određen kao sposobnost, treba promatrati različito u odnosu kada je određen kao crta ličnosti. Međutim, rezultati kasnijih empirijskih istraživanja ukazali su na postojanje određenih zajedničkih elemenata u tim različitim konceptualizacijama (Hajnel i Vučenović, 2013). Važnost razvoja pouzdanih i valjanih mjernih instrumenata je u praktičnim implikacijama koje emocionalna inteligencija ima za svakodnevni život osobe, ali i u određenim specifičnim područjima rada (Bru-Luna i sur., 2021).

Iako je koncept emocionalne inteligencije nastao kroz pokušaj pronalaženja mentalnih procesa koji sudjeluju u obradi emocionalnih informacija, dodatni interes se pojavio otkrićem da mentalna sposobnost sama po sebi nije dovoljna za životni uspjeh. Odnosno, podaci iz područja kliničke psihologije ukazuju da pojedinci koji postižu dobre rezultate na generalnim testovima inteligencije, ne moraju biti uspješni i pri samoregulaciji te se stoga loše snalaze u socijalnim situacijama. Sukladno tome, zaključilo se kako emocije uvelike doprinose adaptivnom funkcioniranju pojedinca (Cherniss, 2010). Nadalje, radna mjesta koja uključuju rad s ljudima često dovode do sindroma izgaranja što se odnosi na emocionalnu iscrpljenost, ravnodušnost i smanjenje profesionalne učinkovitosti (Maslach i Jackson, 1981; prema Bru-Luna i sur., 2021). Istraživanja provedena na radnim mjestima pokazala su kako je emocionalna inteligencija povezana s promjenom stavova i ponašanja zaposlenika na emocionalno zahtjevnim poslovima jer dovodi do povećanja zadovoljstva radom te boljeg suočavanja sa psihološkim stresom. Također, stjecanje emocionalnih i socijalnih vještina može pomoći u razvijanju otpornosti osobe što

predstavlja zaštitnu varijablu protiv različitih psihičkih poteškoća (Wen i sur., 2019; Sanchez-Gomez i Bresó, 2020; prema Bru-Luna i sur., 2021). Nakon što je shvaćen utjecaj koji emocije imaju na pojedinca te njegovo snalaženje i funkcioniranje u okolini na svakodnevnoj razini, istraživanja su se usmjerila na daljnje ispitivanje konstrukta emocionalne inteligencije. Pri tome, prvi nužan korak bio je njezino definiranje, prema čemu su nastala tri glavna, ranije spomenuta, modela.

Modeli emocionalne inteligencije

Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije

Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije smatra se najprihvaćenijim modelom, a njegovu teorijsku podlogu čine rezultati istraživanja utjecaja emocija na kognitivne procese iz područja kao što su razvojna i socijalna psihologija te psihologija ličnosti. Prvotna verzija modela uključivala je definiciju tog konstrukta kao sposobnosti opažanja vlastitih i tuđih emocija, njihovo razlikovanje te upotrebu tih informacija pri usmjeravanju mišljenja i akcija (Salovey i Mayer, 1990, prema Hajncl i Vučenović, 2013). Model je uključivao procjenu i izražavanje emocija, njihovu upotrebu u adaptivne svrhe te regulaciju emocija kod sebe i drugih. U kasnijoj revidiranoj verziji autori su proširili definiciju emocionalne inteligencije kao sposobnosti brzog zapažanja, procjene i izražavanja emocija, mogućnost uviđanja i generiranja osjećaja koji olakšavaju mišljenje te kao sposobnost razumijevanja i reguliranja emocija. Mayer i Salovey predložili su jedinstven koncept hijerarhijskih, zavisnih komponenti kognitivno definirane emocionalne inteligencije. Nadalje, u izvornom dinamičnom sustavu razmjennom određenih informacija između kognicije i emocija pokreću se interaktivni i funkcionalno integrirani procesi, odnosno emocionalna inteligencija promatra se kao produkt rada emocionalnog i kognitivnog sustava (Hajncl i Vučenović, 2013). Stoga taj model emocionalnu inteligenciju promatra kao sposobnost, a psihodijagnostičke mjere koje se temelje na njemu u većem stupnju koreliraju s testovima kognitivnih sposobnosti nego s testovima osobnosti (Mayer i sur., 2008; prema Cherniss, 2010).

Sposobnost opažanja emocija, sposobnost korištenja emocija za olakšano razmišljanje, sposobnost razumijevanja emocija te sposobnost regulacije emocija četiri su dimenzije od kojih se taj model sastoji te su one značajne za adaptivno djelovanje pojedinca (Bru-Luna i sur., 2021). Prva razina je opažanje emocija koja uključuje njihovu percepciju, procjenu i izražavanje te omogućuje osobi točnu percepciju vlastitog i tuđeg emocionalnog obrasca. Nadalje, druga razina uključuje sposobnosti pri kojima se emocije koriste na način koji olakšavala intelektualno funkcioniranje. U skladu s tim, između procjene i pamćenja, emocije mogu predstavljati

posrednike koji usmjeravaju pažnju pojedinca na one informacije iz okoline koje su relevantne za njega te na taj način mogu pospješiti intelektualne procese. Treću razinu predstavljaju sposobnosti razumijevanja emocija, znanje o emocijama te upotreba tog znanja. Ta razina omogućuje uočavanje sličnosti ili razlika među emocijama i tumačenje njihova značenja. Sposobnost regulacije emocija najsloženija je razina koja može rezultirati emocionalnim i intelektualnim rastom i razvojem. Tu je ključan proces socijalizacije emocija koji uključuje njihovu svjesnu regulaciju, a pod utjecajem je informacija iz okoline osobe te svrhe emocionalnog reagiranja (Salovey i Mayer, 1990). Za mjerenje emocionalne inteligencije u skladu s tom konceptualizacijom koriste se testovi izvedbe, pri čemu je Mayer-Salovey-Caruso test emocionalne inteligencije (MSCEIT) najpoznatiji (Bru-Luna i sur., 2021).

Model emocionalne inteligencije Petridesa i Furnhama

Model emocionalne inteligencije Petridesa i Furnhama povezan je s crtama ličnosti, dispozicijskim sklonostima ili uvjerenjima o samoučinkovitosti. Model uključuje 15 dimenzija osobnosti: percepcija emocija, empatija, izražavanje emocija, odnosi, regulacija emocija, upravljanje stresom, impulzivnost, prilagodljivost, samomotiviranje, asertivnost, upravljanje emocijama, društvena osviještenost, samopoštovanje, sreća i optimizam (Petrides, 2009). Tih 15 dimenzija grupirane su u četiri faktora: emocionalnost, samokontrola, društvenost i dobrobit (Petrides i Furnham, 2001). Prema modelu, pojedinci koji su visoko na emocionalnosti dobro opažaju i razumiju vlastite i tuđe emocije, a te sposobnosti im omogućuju održavanje stabilnih bliskih veza s drugima. Osobe koje su nisko na emocionalnosti teško prepoznaju i izražavaju emocije što im otežava održavanje kvalitetnih odnosa. Visoka samokontrola ukazuje na dobru regulaciju vanjskih pritisaka i stresa, dok su osobe koje postižu niske rezultate sklone impulzivnom ponašanju. Visoka dimenzija društvenosti veže se uz dobro snalaženje u socijalnim interakcijama te ukazuje na to da osoba može jasno komunicirati s ljudima u različitim situacijama. S druge strane, osobe koje postižu niske rezultate na društvenosti uglavnom djeluju rezervirano i sramežljivo jer ne znaju što reći ili učiniti u socijalnim situacijama. Također, osobe koje se osjećaju pozitivno i ispunjeno postižu visoke rezultate na dobrobiti, dok pojedinci s niskim rezultatima uglavnom imaju nisko samopoštovanje i nisu zadovoljni svojim životom (Petrides i Mavroveli, 2018). S obzirom na to da autori emocionalnu inteligenciju ne promatraju kao vještinu već kao kroz vrijeme stabilan obrazac ponašanja, smatraju da ju nije moguće povećavati vremenom ili kroz iskustvo (Bru-Luna i sur., 2021).

Bar-Onov model emocionalno-socijalne inteligencije

Bar-Onov model emocionalno-socijalne inteligencije (ESI) proizašao je iz ideje kako se emocionalna inteligencija sastoji od osobina ličnosti i vještina koje su blisko povezane sa sposobnošću prilagodbe pojedinca zahtjevima okoline (Hajncel i Vučenović, 2013). Prema tome, socijalna i emocionalna inteligencija se ujedinjuju i promatraju kao jedan koncept koji uključuje sve emocionalne i socijalne vještine. Podlogu modelu čine podaci iz različitih teorija emocija koji ukazuju na njihov značajan utjecaj tijekom razvoja temperamenta osobe te podaci iz psihologije ličnosti koji govore o povezanosti crta ličnosti i stabilnih oblika emocionalnih iskustava. Pri tome, samo su neke od tih osobina dijelom saturirane kognitivnim sposobnostima (Hajncel i Vučenović, 2013). Prema tom modelu, emocionalno-socijalna inteligencija uključuje nekognitivne kompetencije i vještine koje su povezane sa sposobnosti osobe za adaptivno suočavanje sa stresnom situacijom te društvenim i emocionalnim zahtjevima svakodnevice (Cherniss, 2010).

Glavne dimenzije koje taj model uključuje su intrapersonalne i interpersonalne vještine, komponente upravljanja stresom, prilagodljivost i komponente općeg raspoloženja. Pri tome, intrapersonalne komponente emocionalne inteligencije uključuju nezavisnost, svijest o emocijama, asertivnost, samopoštovanje i samoaktualizaciju. Prema modelu, osobe s izraženim intrapersonalnim vještinama svjesni su vlastitih emocija, imaju visoku razinu samokontrole te lako iskazuju vlastite emocije. Nadalje, interpersonalne vještine predstavljaju socijalnu odgovornost, empatiju i interpersonalne odnose te pojedinci kod kojih su one izražene sposobni su razumjeti osjećaje drugih i ostvaruju dobru komunikaciju i interakciju s ljudima u okolini. Zatim, komponente upravljanja stresom su tolerancija na stres i kontrola impulsa. One se vežu uz otpornost na stresne situacije i samokontrolu. Komponente prilagodljivosti sastoje se od testiranja stvarnosti, rješavanja problema i fleksibilnosti. Odnosno, uključuju snalaženje pojedinca i sposobnost fleksibilnog ponašanja u svakodnevnim situacijama te rješavanje problema. Konačno, komponente općeg raspoloženja su optimizam i osjećaj sreće koje se vežu uz generalno raspoloženje pojedinca (Bar-On, 2006; prema Cherniss, 2010).

Golemanov model emocionalnih kompetencija

Goleman je prvi kreirao mješoviti model emocionalne inteligencije prema kojem konstrukt emocionalna inteligencija zamjenjuje nazivom emocionalne kompetencije i definira ih kao usvojene vještine koje su nužne za adaptivno funkcioniranje u socijalnoj okolini. Naglašava kako su to vještine koje se uče i mogu dodatno razvijati (Goleman, 2006; prema Hajncel i Vučenović, 2013). Nadalje, proširujući značenje emocionalne inteligencije definirao ju je kao sposobnost prepoznavanje tuđih i vlastitih emocionalnih stanja, upravljanje njima, samomotiviranje i vještine

snalaženja u odnosima. Također, prema ovom modelu, emocionalna inteligencija označava sposobnost osobe da se motivira te adekvatno suoči s frustracijama. Cilj modela je obuhvatiti društvene i emocionalne vještine koje su povezane s izvanrednim učinkom na radnom mjestu, pri čemu se vještine koje su potrebne za adaptivno funkcioniranje dijele na intrapsihičke, koje uključuju samosvijest i samoupravljanje te interpsihičke, koje obuhvaćaju socijalne vještine i upravljanje odnosima. Prema modelu, samosvijest označava sposobnost identificiranja vlastitih emocije te njihovog prepoznavanja. Zatim, samoupravljanje se odnosi na kontrolu vlastitih emocija i impulsa što pojedincu omogućuju prilagodbu u različitim okolnostima. Socijalne vještine, koje se nazivaju još i društvena svijest, sastoje se od sposobnosti prepoznavanja, razumijevanja i reagiranja na emocije drugih u različitim socijalnim interakcijama i kontekstima. Uz taj model prvenstveno se vežu mjerni instrumenti kao što je Inventar emocionalne i socijalne kompetencije (ESCI) i Inventar emocionalne kompetencije (ECI) (Cherniss, 2010).

Mjerenje emocionalne inteligencije

U skladu s tri načina konceptualizacije emocionalne inteligencije osmišljeni su psihodijagnostički mjerni instrumenti koji se temelje na nekom od spomenutih modela. Mjerni instrumenti namijenjeni za procjenu emocionalne inteligencije razvili su se iz upitnika kojima su se ispitivale individualne razlike u različitim konstruktima za koje se smatralo da su bliski konstrukt emocionalne inteligencije (Hajncel i Vučenović, 2013). Takvi upitnici su se razlikovali prema vrsti emocionalno-kognitivnog obilježja za čije mjerenje su osmišljeni i/ili prema ciljanoj populaciji za koju su istraživači smatrali da je određeno obilježje značajno. Na temelju rezultata istraživanja tih različitih atributa, koji su bliski emocijama, konstruirane su mjerne ljestvice eksplicitno nazvane mjerama emocionalne inteligencije ili mjerama emocionalnih kompetencija (Hajncel i Vučenović, 2013). Danas se za mjerenje emocionalne inteligencije uglavnom koriste metode samoprocjene te metode mjerenja tog konstrukta kao mentalne sposobnosti korištenjem testova učinka (Bru-Luna i sur., 2021). Ovdje će prvo biti opisani mjerni instrumenti koji se temelje na Mayer-Saloveyevom modelu i definiraju emocionalnu inteligenciju kao sposobnost. Zatim, spomenut će se instrumenti za mjerenje emocionalne inteligencije kao osobine koji se temelje na modelu Petridesa i Furnhama. U konačnici, osvrnut ćemo se na mjere temeljene na Bar-Onovom modelu i Golemanovom modelu.

Mjerenje emocionalne inteligencije kao sposobnosti

Proučavajući emocionalnu inteligenciju, Binet i Wechsler uočili su kako taj konstrukt, promatran kao sposobnost, ispunjava korelacijske, razvojne i konceptualne kriterije za inteligenciju. Sukladno tome, smatrali su da je potrebno uključiti emocionalni sadržaj u mjere inteligencije, obzirom da emocionalna inteligencija zadovoljava nužne kriterije. Vezano za korelacijske poveznice postavljani kriteriji su: a) ukoliko je emocionalna inteligencija mentalna sposobnost, mora imati nenulte korelacije s ostalim oblicima inteligencije, b) korelacije između prediktora ne smiju biti previsoke jer to znači da isti dio kriterija objašnjava nekoliko prediktora, c) najveća sličnost očekuje se sa socijalnom inteligencijom i d) od različitih oblika inteligencije, najveća korelacija se očekuje s verbalnim faktorom (Takšić i sur., 2006). Nadalje, u sklopu razvojnih poveznica ističe se ideja kako se emocionalna inteligencija, za razliku od IQ-a, može razvijati. Naime, smatra se kako se taj konstrukt razvija s dobi i iskustvom. Ta karakteristika ju čini sličnom Cattellovoj kristaliziranoj inteligenciji. U konačnici, konceptualne se poveznice vežu uz mentalni učinak, na primjer ostvaren broj bodova, koji mora postojati kako bi se emocionalna inteligencija promatrala kao sposobnost. Odnosno, potrebno ju je mjeriti testovima učinka u kojima postoji točno rješenje (Takšić i sur., 2006).

Danas postoji velik broj mjernih instrumenata koji su osmišljeni na temelju konceptualizacije emocionalne inteligencije kao sposobnosti te su se razvili iz Mayer-Saloveyeva modela. Na temelju postignutih rezultata osobe na skalama, određuje se njena sposobnost razumijevanja vlastitih i tuđih emocija te načina na koji te emocije funkcioniraju (O'Connor i sur, 2019). Prema modelu pretpostavlja se da opažanje i evaluacija vlastitog raspoloženja te reflektivni procesi pokazuju da je osoba svjesna svojih osjećaja što joj omogućuje njihovo dodatno razumijevanje i reguliranje, a u konačnici i procjenjivanje (Takšić, 2003). Sukladno tome, ti su mjerni instrumenti osmišljeni za mjerenje razumijevanja i reflektivne regulacije emocija, kao dvije najstroženije razine emocionalne inteligencije, ali nisu namijenjeni za predviđanje uobičajenog ponašanja osobe. Zadatak sudionika je rješavanje određenih problema koji su povezani s emocijama, a uključuju točne i netočne odgovore. (O'Connor i sur, 2019).

Skala stanja meta-raspoloženja

Prva skala koja je bila namijenjena za procjenu elemenata konstrukta emocionalne inteligencije je Skala stanja meta-raspoloženja (engl. *State Meta-Mood Scale*; Mayer i Gaschke, 1988) koja omogućuje određivanje sposobnosti trenutne regulacije emocija pojedinca, a temelji se na Mayer-Saloveyevom modelu (Takšić, 2003). Uključuje dva dijela, meta-evaluaciju i meta-regulaciju. Konstruirana je na način da su autori originalne skale prikupili informacije o

razumijevanju i iskustvu vezanom za osobno raspoloženje ljudi te je na temelju tog dobiveno pet faktora meta-raspoloženja: nekontroliranost, zbunjenost, prihvaćenost, tipičnost i promjenjivost (Takšić, 2003). Faktorska struktura Skale meta-evaluacije raspoloženja rezultirala je s četiri interpretabilna faktora: prihvaćenost, tipičnost, jasnoća i utjecaj. Svaki faktor se provjerava s pet čestica, a sudionici odgovaraju pomoću skale Likertovog tipa s pet stupnjeva (1 = u potpunosti se ne slažem, 5 = u potpunosti se slažem). Viši rezultat na skali ukazuje na uspješnij u procjenu sudionika o vlastitom raspoloženju (Takšić, 2003). S druge strane, Skala meta-regulacije raspoloženja sastoji se od tri subskale (popravljanje, održavanje, smirivanje raspoloženja) pri čemu svaka uključuje pet čestica. Što je viši rezultat na skali ukazuje na veću sposobnost osobe za trenutnu regulaciju vlastitih raspoloženja (Takšić, 2003).

Skala meta-raspoloženja kao crte ličnosti

Skala meta-raspoloženja kao crte ličnosti (engl. *Trait Meta-Mood Scale*, TMMS; Salovey i sur., 1995) nastala je prema Mayer-Saloveyevu modelu. Osmišljena je s ciljem procjenjivanja dugoročnih regulatornih stilova, odnosno omogućuje procjenu relativno stabilnih individualnih razlika u sklonosti osoba za razlikovanje, svjesno reguliranje i generalno obraćanje pažnje na vlastite emocije (Takšić, 2003). Faktorska analiza pružila je tri interpretabilna faktora: koliko pažnje osoba posvećuje svojim emocijama, koliko su osobi jasna vlastita raspoloženja i izraženost potrebe osobe za popravljanjem raspoloženja (Bru-Luna i sur., 2021). Također, sudionici odgovaraju na skali Likertovog tipa od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem), a što su dobiveni rezultati viši ukazuju na veću razvijenost sposobnosti emocionalne samoregulacije kod pojedinca. Nadalje, iako ta skala od 48 stavki pokazuje vrlo dobru pouzdanost i konvergentnu valjanost u odnosu na druge instrumente, istraživači preporučuju upotrebu novije verzije koja se sastoji od 30 stavki gdje su izostavljene čestice koje pokazuju manju unutarnju konzistentnost (Fernandez-Berrocal i sur., 2004; prema Bru-Luna i sur., 2021). Prednost obje verzije Skale meta-raspoloženja je što omogućuju mjerenje različitih aspekata procesiranja afekata za čiju je procjenu ranije bilo potrebno primijeniti veći broj mjernih instrumenata (Takšić, 2003).

Schutte-ova skala emocionalne inteligencije

Schutte-ova skala emocionalne inteligencije (engl. *Self report emotional intelligence test*, SREIT; Schutte i sur., 1998) mjerni je instrument temeljen na Mayer-Saloveyevu modelu te uključuje 33 čestice kojima se ispituju četiri razine sposobnosti konstrukta emocionalne inteligencije: upravljanje vlastitim i tuđim emocijama, njihovo korištenje te emocionalna percepcija. Sudionici odgovaraju na skali Likertovog tipa koja se kreće od 1 (u potpunosti se slažem) do 5 (u potpunosti se ne slažem). Dobiveni rezultati mogu se koristiti u istraživačke svrhe

te za procjenu generalne emocionalne inteligencije (Hajncel i Vučenović, 2013). Skala je prevedena na mnoge jezike, a istraživanja su pokazala zadovoljavajući stupanj pouzdanosti za primjenu u uzorcima adolescenata i odrasle populacije (Bru-Luna i sur., 2021).

Multifaktorska skala emocionalne inteligencije

Multifaktorska skala emocionalne inteligencije (engl. *Multifactor Emotional Intelligence Scale*, MEIS; Mayer i sur., 1999) je prvi konstruirani test učinka koji je u nazivu sadržavao pojam emocionalna inteligencija. Sastoji se od 402 čestice koje su podijeljene u četiri skupine koje sadržajno korespondiraju sa svakom od četiri facete iz revidiranog Mayer i Saloveyeva modela. Obuhvaća 12 mjera sposobnosti podijeljenih u četiri šire skupine, a to su uočavanje emocija, njihovo razumijevanje i upravljanje te asimilacija emocija u mišljenje (Takšić, Mohorić i Munjas, 2006). Prednost skale je što je prevedena na veći broj jezika što omogućuje usporedbu rezultata različitih jezičnih skupina. S druge strane, duljina skale i vrijeme koje je potrebno za ispunjavanje predstavlja ograničenje pri njezinoj primjeni (Bru-Luna i sur., 2021). Međutim, glavni je nedostatak tog, kao i svakog drugog mjernog instrumenta osmišljenog na temelju konceptualizacije emocionalne inteligencije kao sposobnosti, određivanje točnog odgovora. Naime, za određivanje visoko ili nisko izražene emocionalne inteligencije kod osobe potrebno je odrediti koji odgovori ukazuju na izraženu, a koji na neizraženu emocionalnu inteligenciju. Prema tome, Brackett i Mayer (2003; prema Hajncel i Vučenović, 2013) predložili su ideju da se u obzir uzme konsenzus rješenja, odnosno da se kao točan odgovor promatra onaj kojeg daje najveći broj ljudi. Drugo ponuđeno rješenje je da psiholozi kao stručnjaci u području emocionalne inteligencije mogu procijeniti koji je odgovor točan. Međutim, ta ideja ne mora biti empirijski potvrđena jer se konsenzus rješenja temelji na vjerovanju da je odabrana upravo ona skupina čiji su članovi sposobni točno izraziti vlastite emocije. Također, znanje o emocijama kod psihologa ne prenosi se nužno u sposobnost točne procjene nečije emocionalne inteligencije (Hajncel i Vučenović, 2013).

Mayer – Salovey – Caruso test emocionalne inteligencije

MEIS je kasnije modificirana u Mayer-Salovey-Caruso test emocionalne inteligencije (engl. *Mayer – Salovey – Caruso Emotional Intelligence Test*, Version 2.0 - MSCEIT V2.0; Mayer i sur., 2002). Taj instrument primjenjuje se pri prognozi psihološke dobrobiti te ovisničkih i devijantnih ponašanja. MSCEIT uključuje 401 česticu koje su grupirane u četiri dimenzije: percepcija i izražavanje emocija, korištenje emocija kao pomoć u mišljenju, razumijevanje emocija i upravljanje emocijama (Hajncel i Vučenović, 2013). Svaka od dimenzija procjenjuje se kroz dva zadatka, a sudionici prilikom ispunjavanja procjenjuju stupanj na skali Likertova tipa od pet stupnjeva. Prema istraživanjima, osobe koje postižu više rezultate na tom testu imaju

pozitivnije međuljudske odnose što upućuje na povezanost emocionalne inteligencije i zadovoljstva socijalnim odnosima (Loper i sur., 2003; prema Takšić i sur., 2006). Također, skala je prevedena na mnoge jezike. Kao i kod MEIS, javlja se problem određivanja točnog odgovora jer je teško odrediti, ukoliko osoba reagira drugačije od stručnjaka, ima li nizak emocionalni kapacitet ili jednostavno razmišlja na drugačiji način (Cherniss, 2010).

Višedimenzionalna skala emocionalne inteligencije

Višedimenzionalna skala emocionalne inteligencije (engl. *Multidimensional Emotional Intelligence Scale*, MEIA; Tett i sur., 2005) formirana je na temelju izvornog modela Mayera i Saloveya uz koji je pridruženo nekoliko novih specifičnih dimenzija (Hajncel i Vučenović, 2013). Sastoji se od 118 čestica raspoređenih u 10 subskala, a glavna joj je prednost brzina provedbe jer ispunjavanje traje oko 20 minuta. Može se koristiti za razvoj kritičkih ljudskih vještina, kao pomoć pri vođenju i savjetovanju, s ciljem boljeg razumijevanje ljudskog ponašanja i emocija te u istraživanjima. Također je konstruirana i verzija skale koja je specifično namijenjena za primjenu u radnom kontekstu (Bru-Luna i sur., 2021). Višedimenzionalna skala formirana je kako bi se smanjio utjecaj socijalno poželjnih odgovora te pristranosti odgovora sudionika na pristanak što se odnosi na tendenciju pozitivnog odgovaranja na česticu, čak iako opis ne vrijedi za osobu. Pokazala se kao pouzdana i valjana mjera emocionalne inteligencije. Rezultati sudionika izražavaju se u percentilima, odnosno svaki se pojedinac automatski uspoređuje u odnosu na druge sudionike (Hajncel i Vučenović, 2013).

Wong-Law skala emocionalne inteligencije

Wong-Law skala emocionalne inteligencije (engl. *Wong-Law EI Scale*, WLEIS; Wong i Law, 2007; prema Bru-Luna i sur., 2021) psihometrijski je instrument koji je često korišten u istraživačke svrhe te je namijenjen za mjerenje samoprocjene emocija, procjenu emocija kod drugih te upotrebu i regulaciju emocija (Hajncel i Vučenović, 2013). Razvijena je kroz ispitivanje emocionalne inteligencije u istraživanjima menadžmenta i vodstva. Temelji se na revidiranom modelu Mayera i Saloveya, a istraživanja su ukazala na dobru prediktivnu valjanost te skale u odnosu na sreću, zadovoljstvo životom i psihološko blagostanje te dobru kriterijsku valjanost u odnosu na kriterij organizacijske predanosti (Extremera Pacheco i sur., 2019; prema Bru-Luna i sur., 2021). Sastoji se od 16 čestica te je prevedena na velik broj jezika zbog čega je danas jedan od najkorištenijih mjernih instrumenata emocionalne inteligencije (Bru-Luna i sur., 2021).

Mjerenje emocionalne inteligencije kao osobine

Instrumenti koji se temelje na modelima koji konstrukt emocionalne inteligencije definiraju kao osobinu sastoje se od mjera samoprocjena te uglavnom ne uključuju točne ili netočne odgovore. Cilj im je mjerenje tipičnog ponašanja osobe te su stoga često vrlo dobri prediktori stvarnog ponašanja u vrlo različitim životnim situacijama (Petrides i Furnham, 2001). Zatim, mogu biti i prediktori stila suočavanja pojedinca sa svakodnevnim stresorima. Također, istraživanja su pokazala kako se na temelju rezultata emocionalne inteligencije kao osobine mogu predvidjeti prosocijalna i antisocijalna ponašanja (Frederickson i sur., 2012; prema Petrides i Mavroveli, 2018), sposobnost vodstva (Villanueva i Sanchez, 2007; prema Petrides i Mavroveli, 2018), regulacija emocija (Mikolajczak i sur., 2008; prema Petrides i Mavroveli, 2018) i afektivno donošenje odluka (Sevdalis i sur., 2007; prema Petrides i Mavroveli, 2018). Prema tome, koriste se u situacijama kao što su obrazovni i radni kontekst bilo u radu s djecom ili s odraslima (O'Connor i sur., 2019).

Upitnik emocionalne inteligencije kao osobine

Upitnik emocionalne inteligencije kao osobine (engl. *Trait Emotional Intelligence Questionnaire*, TEIQue; Petrides, 2009) glavni je instrument koji se temelji na konceptualizaciji emocionalne inteligencije kao osobine prema modelu Petridesa i Furnhama (Bru-Luna i sur., 2021). Preveden je na brojne jezike, često korišten u mnogim zemljama te je konstruirana kratka verzija, verzija za djecu i verzija za adolescente. Sastoji se od 153 stavke koje se vežu uz 15 dimenzija, četiri faktora i globalnu osobinu emocionalne inteligencije (Petrides i Mavroveli, 2018). Sukladno modelu, 15 dimenzija koje taj upitnik uključuje su percepcija emocija, empatija, izražavanje emocija, odnosi, regulacija emocija, upravljanje stresom, impulzivnost, prilagodljivost, samomotiviranje, asertivnost, upravljanje emocijama, društvena osviještenost, samopoštovanje, sreća i optimizam. Te dimenzije raspoređene su u četiri faktora: emocionalnost, samokontrola, društvenost i dobrobit (Petrides, 2009). Istraživanja su ukazala na značajnu korelaciju između tog mjernog instrumenta i osobina modela Velikih pet (Bru-Luna i sur., 2021).

Rotterdamska ljestvica emocionalne inteligencije

Rotterdamska ljestvica emocionalne inteligencije (engl. *Rotterdam Emotional Intelligence Scale*, REIS; Pekaar i sur., 2018) mjerni je instrument dizajniran za samoprocjenu sudionika (Bru-Luna i sur., 2021). Omogućuje mjerenje emocionalne inteligencije usmjerene prema sebi i prema drugim osobama kroz četiri dimenzije: procjena emocija usmjerena na sebe, procjena usmjerena na druge, regulacija emocija usmjerena na sebe te regulacija usmjerena na druge. Ukupno se sastoji od 28 čestica (Pekaar i sur., 2018). Također, veliki značajan ljestvice ogleda se u njoj

usmjerenosti na mjerenje regulacije emocija koja je usmjerena na druge, što omogućuje mali broj instrumenata. Naime, prema istraživanjima upravo se ta dimenzija pokazala kao prediktor rezultata povezanih s radnim učinkom, poput vodstva i uspješnosti intervjua. S druge strane, mogućnost socijalno poželjnog odgovaranja sudionika predstavlja nedostatak te mjere (Pekaar i sur., 2018).

Mjerenje emocionalne inteligencije na temelju mješovitih modela

Mjere temeljene na mješovitim modelima pomoću samoprocjena usmjeravaju se na mjerenje kombinacije osobina, kompetencija, osobnosti i društvenih vještina. Cilj im je predviđanje i poboljšanje učinka pojedinca te se stoga uglavnom koriste u radnim okruženjima. Sukladno tome, usmjereni su na emocionalne sposobnosti koje su u korelaciji s profesionalnim uspjehom te zbog motivacijskog aspekta imaju dobru prognostičku valjanost (O'Connor i sur., 2019). Ponekad se mjere sastoje i od oblika procjene od 360 stupnjeva što uključuje samoizvješće sudionika zajedno s izvješćima kolega, podređenih i nadređenih vezano za pojedinca (Bru-Luna i sur., 2021).

Bar-Onov Inventar emocionalnog kvocijenta

Bar-Onov Inventar emocionalnog kvocijenta (engl. *Emotional Quotient Inventory*, EQ-i; Bar-On, 1997; prema Bru-Luna i sur., 2021) najpoznatija je i često korištena skala za samoprocjenu emocionalno-socijalnih kompetencija. Konstruirana je u skladu s mješovitim modelom emocionalne inteligencije koji je autor postavio te je prevedena na velik broj jezika (Bru-Luna i sur., 2021). Koristi se prilikom dijagnostičkih i selekcijskih postupaka, pri psihoterapijskim evaluacijama za procjenu emocionalnog i socijalnog funkcioniranja pojedinca te prilikom provođenja istraživanja. Interpersonalne i intrapersonalne vještine, upravljanje stresom, prilagodljivost te opće raspoloženje kategorije su koje se mjere tim psihodijagnostičkim instrumentom, a raspoređene su u 15 skala koje zajedno obuhvaćaju 133 čestice (Hajncel i Vučenović, 2013). Temelji se na mješovitom modelu emocionalne inteligencije te ta mjera ponašanja daje procjenu emocionalne i socijalne inteligencije. Zadaci su sastavljeni od kratkih rečenica na koje sudionici odgovaraju na skali Likertova tipa s pet stupnjeva, od 1 (vrlo rijetko istinito za mene ili nije istinito za mene) do 5 (vrlo često istinito za mene ili istinito za mene) (Bru-Luna i sur., 2021). Postizanje višeg rezultata ukazuje na učinkovitije emocionalno i socijalno funkcioniranje pojedinca, odnosno pretpostavlja se uspješnije svakodnevno funkcioniranje te rješavanje uobičajenih izazova i zadataka (Hajncel i Vučenović, 2013). Nadalje, formirano je više varijacija te skale kao što je EQ-YV koja je verzija za procjenu mladih (Bar-On i Parker, 2000; prema Hajncel i Vučenović, 2013) te EQ-i-360 koji je namijenjen za višerazinsko procjenjivanje gdje se uz samoizvještaj prikupljaju i izvještaji osoba iz okoline pojedinca kao što su kolege ili

nadređeni (Bar-On i Handley, 2003; prema Hajncl i Vučenović, 2013). Upitna je valjanost tog instrumenta kao mjere emocionalne inteligencije jer se pokazalo kako uključuje određene osobine ličnosti, dok izostavlja sposobnosti kao što su emocionalna percepcija i emocionalno razumijevanje koje se promatraju kao temeljne sposobnosti tog konstrukta. S druge strane, mjera ima visoku prognostičku valjanost za varijable kao što su akademski uspjeh i rukovodeće pozicije (Bar-On, 2006; prema Cherniss, 2010). Glavni problem Inventara emocionalnog kvocijenta je što ljudi često loše procjenjuju vlastite vještine, pogotovo ukoliko su one visoko cijenjene u društvu te je, također, moguće namjerno davanje socijalnog poželjnih odgovora (Cherniss, 2010).

Torontska skala aleksitimije

Aleksitimija je definirana kao nesposobnost osobe za imenovanje, razlikovanje i izražavanje emocija (Sifneos, 1973; prema Hajncl i Vučenović, 2013) stoga ju je važno promatrati kao konstrukt koji je obrnuto razmjernan emocionalnoj inteligenciji. Sukladno tome, Torontska skala aleksitimije (engl. *Toronto Alexithymia Scale*, TAS-20; Bagby i sur., 1994) može se koristiti kao mjera određivanja konstruktne valjanosti instrumenata za mjerenje emocionalne inteligencije. Taj upitnik psihosomatskih obilježja ubraja se u ljestvice procjene emocionalno-socijalnih kompetencija (Hajncl i Vučenović, 2013). Uključuje 20 čestica, raspoređenih u tri subskale, koje se ocjenjuju na skali Likertova tipa od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) (Takšić i sur., 2006). Prva skala obuhvaća pet tvrdnji i mjeri teškoće osobe u opisivanju emocija. Idućih sedam čestica vežu se uz mjerenje teškoća u prepoznavanju emocija, a treću subskalu čini osam čestica koje mjere usmjeravanje pozornosti prema van, odnosno tendenciju osobe da svoju pažnju usmjeri na van. Rezultat sudionika dobiva se zbrajanjem odgovora na svih 20 čestica pri čemu ukoliko se postigne rezultat 51 ili manje nije u pitanju aleksitimija, od 52 do 60 postoji mogućnost prisutnosti aleksitimije te 61 i veći rezultat ukazuje na aleksitimiju (Takšić i sur., 2006).

Procjena emocionalne inteligencije

Procjena emocionalne inteligencije (engl. *Emotional Intelligence Appraisal*, EIA; Bradberry i Greaves, 2003; prema Bru-Luna i sur., 2021) mjerni je instrument konstruiran na temelju Golemanovog modela emocionalne inteligencije. Sastoji se od skupa anketa namijenjenih za mjerenje emocionalne inteligencije na radnom mjestu kroz četiri glavne komponente modela na kojem se temelji: samosvijest, samoupravljanje, socijalne vještine i upravljanje odnosima (Bradberry i Greaves, 2009; prema Bru-Luna i sur., 2021). Primjena tog mjernog instrumenta odvija se online te ju je moguće provesti kroz davanje samoprocjena, prikupljanje izvještaja od više ocjenjivača što se kombinira s odgovorima suradnika pojedinca te prikupljanje anonimnih ocjena suradnika s ciljem određivanja emocionalne inteligencije cijelog tima. Zbog online

primjene olakšana je upotreba tog mjernog instrumenta (Bradberry i Greaves, 2009; prema Bru-Luna i sur., 2021).

Test mobilne emocionalne inteligencije

Test mobilne emocionalne inteligencije (engl. *Mobile Emotional Intelligence Test*, MEIT; Sanchez-Gomez i Bresó, 2013) instrument je koji se koristi online u radnom kontekstu, a osmišljen je na temelju Mayer-Saloveyeva modela. Cilj mu je pružanje procjene percepcije emocija kod sebe i drugih, procjene sposobnosti emocionalnog razumijevanja i upravljanja emocijama kroz rješavanje problema. Sastoji se od 42 stavke raspodijeljene u 7 vrsta zadataka različitog tipa, poput perceptivnih zadataka, zadataka identifikacije, zadataka priče i zadataka razumijevanja (Sanchez-Gomez i Bresó, 2019). Primjer zadatka namijenjenog za mjerenje percepcije emocija uključuje mikro-geste. Pomoću šest fotografija ljudi provjerava se sposobnost sudionika da ispravno identificiraju stupanj emocija koje osoba na fotografiji doživljava. Odnosno, zadatak uključuje četiri ponuđene emocije te sudionik za svaku od njih na skali od 1 do 5 procjenjuje u kojoj mjeri je zastupljena na fotografiji. Nadalje, primjer zadatka namijenjenog za mjerenje razumijevanja emocija provodi se na način da sudionik dobije niz emocija koje doživljava određeni izmišljeni lik. Njegov zadatak je da označi, između tri potencijalna odgovora, koji događaj je mogao proizvesti tu emociju. Zadaci upravljanja emocijama uključuju različite situacijske kontekste gdje sudionik čita priču o nekom značajnom emocionalnom događaju te mora označiti koje je ponašanje najbolje za upravljanje emocijama koje je određeni događaj izazvao (Sanchez-Gomez i Bresó, 2019). Istraživanja su potvrdila kako MEIT zadovoljava psihometrijska pravila vezana za pouzdanost i valjanost, a velika se prednost tog testa ogleda u korištenju slika jer je otkriveno kako se emocije mogu percipirati i izražavati kroz različite vizualne signale (Christian i sur., 2010; prema Bru-Luna i sur., 2021).

Mjerenje emocionalne inteligencije u Republici Hrvatskoj

Termin emocionalna inteligencija prvi se put, na području Republike Hrvatske, pojavljuje u doktorskoj disertaciji Vladimira Takšića iz 1998. godine. Nakon toga, na ovom je području razvijeno nekoliko mjernih instrumenata namijenjenih za mjerenje konstrukta emocionalne inteligencije. Konstruirani su na temelju Mayer-Saloveyeva modela te određuju emocionalnu inteligenciju kao sposobnost. Mnoge od ovih mjera danas su široko prihvaćene u svijetu (Hajncić i Vučenović, 2013). U nastavku će biti opisane neke od njih.

Upitnik emocionalne kompetentnosti

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002; prema Hajncl i Vučenović, 2013) istraživački je instrument osmišljen kako bi mjerio određene aspekte revidiranog modela Mayera i Saloveya te promatra koncept emocionalne inteligencije kao osobine (Takšić i sur., 2006). Taj mjerni instrument zapravo je skraćena verzija Upitnika emocionalne inteligencije (UEK-136). Ipak, umjesto izraza emocionalne inteligencije, autori su u nazivu koristili termin emocionalna kompetentnost zbog kritika da je jedini način mjerenja inteligencije testovima sposobnosti. Nadalje, instrument je usmjeren na mjerenje triju dimenzija Mayer-Saloveyeva modela emocionalne inteligencije: sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost izražavanja i imenovanja emocija te sposobnost upravljanja emocijama (Stupin i sur., 2017). Tri dimenzije predstavljaju tri subskale koje ukupno uključuju 45 čestica. Pri tome, prva dimenzija je sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija koja se sastoji od 15 čestica. Ta subskala uključuje čestice poput: „Kada sretnem poznanika, odmah shvatim kako je raspoložen.“ Zatim, subskala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija sastoji se od 14 čestica (primjer čestice je: „Gotovo uvijek mogu riječima opisati svoje osjećaje i emocije.“). Treća subskala, sposobnost upravljanja emocijama, uključuje 16 čestica kao što je: „Dobro raspoloženje mogu zadržati i ako mi se nešto loše dogodi.“ Upitnik se rješava na način da sudionici odgovaraju na skali Likertovog tipa od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene) (Takšić i sur., 2006). Do danas je ovaj mjerni instrument preveden na nekoliko svjetskih jezika (Bru-Luna i sur., 2021).

Upitnik regulacije i kontrole emocija

Upitnik regulacije i kontrole emocija (ERIK; Takšić, 1998; Takšić, 2000; prema Hajncl i Vučenović, 2013) hrvatska je ljestvica namijenjena za procjenu emocionalne inteligencije. Kao i Upitnik emocionalne kompetentnosti, temelji se na Mayer-Saloveyevu modelu te kroz 20 čestica procjenjuje veličinu utjecaja neugodnih emocija i raspoloženja na mišljenje, ponašanje ili pamćenje osobe (Hajncl i Vučenović, 2013). Provedbom faktorske analize strukture tog upitnika dobivena su tri interpretabilna faktora: 1) utjecaj emocija i raspoloženja na mišljenje, 2) utjecaj emocija i raspoloženja na pamćenje i 3) kontrola emocionalnih reakcija. Prvih osam čestica u upitniku odnosi se na mjerenje utjecaja emocija i raspoloženja na mišljenje te generalno ponašanje (primjer čestice je: „Kad se razljutim, slabo zapažam događaje oko sebe.“). Utjecaj emocija i raspoloženja na pamćenje provjerava se s idućih šest tvrdnji koje konkretno mjere pamćenje emocionalno saturiranog sadržaja (na primjer: „Teško zaboravljam stvari koje su me uzrujale.“). Zadnjih šest čestica u upitniku omogućuje mjerenje sposobnosti kontrole emocionalnih reakcija pojedinca (na primjer: „Kad me netko naljuti odmah i vrlo burno reagiram.“). Raspon odgovora

sudionika kreće se na skali Likertovog tipa od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene) pri čemu niži rezultat upućuje na manje izražen negativni utjecaj emocija i raspoloženja na mišljenje i pamćenje pojedinca te na bolju regulaciju i kontrolu neugodnih emocija osobe (Takšić i sur., 2006). Ograničenja tog instrumenta vežu se uz problem nepoznavanja vlastitih emocija, pokušaje sudionika da namjerno iskrive odgovore zbog socijalne poželjnosti i/ili preklapanje dobivenih rezultata s već ranije poznatim crtama ličnosti (Ciarrochi i sur., 2000; prema Takšić i sur., 2006). Nadalje, testiralo se nekoliko različitih modela faktorske strukture tog upitnika pri čemu su svi modeli (jednofaktorski, dvofaktorski i trofaktorski) pokazali zadovoljavajući stupanj slaganja s teorijskim modelom. Međutim, među njima postoje razlike. Autori predlažu da se dvofaktorski model, gdje su spojeni prvi i treći faktor (utjecaj emocija i raspoloženja na mišljenje i kontrola emocionalnih reakcija), primjenjuje tijekom istraživanja sa starijom populacijom ispitanika zbog povezanosti iskustva i sposobnosti razlikovanja odnosa prema vlastitim emocijama i emocionalnim reakcijama pri čemu veće iskustvo pridonosi učinkovitijem razlikovanju (Takšić i sur., 2006). Također, dosadašnja istraživanja ukazuju na veću pouzdanost upitnika u uzorcima žena u odnosu na uzorke muškaraca. Slično tome, veća je pouzdanost za uzorke studenata nego uzorke srednjoškolaca (Takšić, 2003).

Test analize emocija

Test analize emocija (TAE; Kulenović i sur., 2000; prema Hajncl i Vučenović, 2013) konstruiran je na temelju konceptualizacije emocionalne inteligencije kao sposobnosti. Taj mjerni instrument primjer je testa učinka koji se temelji na Mayer-Saloveyevu modelu. Može se koristiti za mjerenje sposobnosti razumijevanja i analize emocija što predstavlja jednu od četiri kategorije tog modela. Sastoji se od 25 problemskih zadataka pri čemu je zadatak sudionika da u određenom zadanom pozitivnom ili negativnom afektivnom stanju odrede dva najtočnija i dva najmanje ispravna rješenja prisutne kombinacije emocija (Hajncl i Vučenović, 2013).

Test rječnika emocija

Test rječnika emocija (TRE; Takšić i sur., 2004; prema Takšić i sur., 2006) mjerni je instrument koji je namijenjen za mjerenje razumijevanja emocija, odnosno sposobnosti razumijevanja značenja koje emocije prenose. Poput Testa analize emocija, Test rječnika emocija također je nastao na temelju Mayer-Saloveyeva modela. Sastoji se od 102 zadatka u kojima postoji zadana podražajna riječ, određena emocija ili raspoloženje, te je predloženo šest potencijalnih odgovora pri čemu je samo jedan odgovor točan. Testom se provjerava sposobnost imenovanja i razumijevanja emocija u određenim riječima tako da sudionici za svaku podražajnu riječ odaberu sinonim među ponuđenim odgovorima (Stupin i sur., 2017). Sukladno nazivu testa, točan odgovor

može se odrediti pomoću rješenja iz rječnika hrvatskog jezika. Također, konstruirana je i skraćena verzija tog mjernog instrumenta koja uključuje 35 izabranih čestica (Takšić i sur., 2006).

Zaključno o mjerenju emocionalne inteligencije

Postoji značajan broj psihodijagnostičkih mjernih instrumenata za mjerenje konstrukta emocionalne inteligencije. Svaki od njih temelji se na jednom od ranije spomenutih modela te sukladno tom određenom modelu mjeri drugačiji aspekt emocionalne inteligencije. Među instrumentima, najbrojnije su ljestvice samoprocjena. Osim emocija i inteligencije, skale samoprocjena mogu uključivati i mjerenje drugih konstrukata, poput osobina ličnosti, motivacije te socijalnog i adaptivnog funkcioniranja pojedinca. Na temelju toga moguće je predvidjeti radnu uspješnost pojedinca što predstavlja značajnu prednost ove vrste mjernih instrumenata (Hajncel i Vučenović, 2013). S druge strane, njihovi nedostaci prvenstveno se ogledaju u neprepoznavanju vlastitih emocija, odnosno postavlja se pitanje u kojoj mjeri se ljudi ponašaju u skladu s vlastitim uvjerenjima o izraženosti svoje emocionalne inteligencije. Nadalje, česti su namjerni pokušaji sudionika da iskrive svoje odgovore i prikažu se na socijalno poželjan način. Problem, također predstavlja i pretjerana sličnost rezultata samoprocjena i crta ličnosti. Naime, ispostavilo se kako razine emocionalne inteligencije, koje su ispitane skalama procjene, ponekad vrlo visoko međusobno koreliraju pa čak i kad potječu iz konceptualno različitih modela što ukazuje na velik utjecaj metode mjerenja (Cherniss, 2010). Primjeri nekih od ljestvica samoprocjena koje su spomenute u ovom radu su EQ-i, WLEIS, MEIA te hrvatske ljestvice ERIK i UEK-45.

Upravo zbog navedenih nedostataka ljestvica samoprocjena danas se prednost daje procjeni emocionalne inteligencije kao sposobnosti primjenom testova koji uključuju točne odgovore i zahtijevaju rješavanje problemskih situacija (Takšić i sur., 2006). Ipak, određivanje točnog odgovora predstavlja najveći problem u konstrukciji i primjeni mjernih instrumenata koji mjere taj konstrukt kao sposobnost. Kao što je već ranije spomenuto i objašnjeno, dva su potencijalna načina za određivanje ispravnog odgovora, konsenzus i ekspert metoda, pri čemu obje imaju određene nedostatke što se može odraziti na rezultate mjerenja (Takšić i sur., 2006). Također, kao problem se navodi i mjerenje sposobnosti procjenjivanja, razumijevanja i upravljanja emocijama testom papir-olovka jer se radi o sposobnostima i vještinama koje se očituju u stvarnom životu prilikom interakcije lice u lice, a ovisi o društvenom kontekstu i individualnim razlikama (Hajncel i Vučenović, 2013).

Zaključak

Emocionalna inteligencija i dalje ostaje konstrukt kod kojeg pitanje konceptualizacije rezultira različitim mišljenjima stručnjaka. Od 1990-ih godina broj modela emocionalne inteligencije i konstruiranih mjernih instrumenata značajno je porastao. Ipak, svaka mjera uključuje određena ograničenja i nedostatke poput problema davanja socijalno poželjnih odgovora, nemogućnost jasnog određivanja točnog odgovora te uopće nepostojanja točnog ili pogrešnog odgovora. Mayer-Saloveyev model promatrao se kao najprihvaćeniji način konceptualizacije emocionalne inteligencije te se smatra kako je ispravno zaključiti da je koncept emocionalne inteligencije prema tom modelu sposobnost koja ispunjava korelacijske, konceptualne i razvojne kriterije za status inteligencije. Ipak, mnogi istraživači ne podržavaju hijerarhijski prikaz koji se temelji na jednom generalnom faktoru. Sukladno tome, uz pitanje određivanja konceptualizacije potrebno je provjeriti postojeće modele te je važno uzeti u obzir kako su istraživanja pokazala da zapravo svi modeli dijele određene zajedničke aspekte i kako nisu potpuna suprotnost jedni drugima. Također, obzirom da konceptualizacija emocionalne inteligencije nije jasno određena, nije moguće zaključiti koji od modela zaista određuju izraženost pojedine dimenzije tog konstrukta kod pojedinca, a koji zapravo mjeri neki drugi konstrukt koji ne predstavlja emocionalnu inteligenciju. S druge strane, veliki se napredak ogleđa u razvijanju psihodijagnostičkih sredstava u različitim zemljopisnim područjima te konstruiranje i prevođenje mjera na mnoge različite jezike čime se prikupljaju raznoliki podaci i omogućuje se provođenje kros-kulturalnih istraživanja. Nadalje, korištenje slika prilikom mjerenja povećava raznolikost i privlači sudionike u odnosu na uobičajeno ispunjavanje upitnika. Također, mjerenje u različitim kontekstima omogućuje nove spoznaje o načinima reagiranja i doživljavanja osoba.

Sve je jasnija važnost ovog konstrukta u mnogim područjima kao što su obrazovanje, zdravstvo i organizacijska psihologija. Znanje o konstrukt emocionalne inteligencije moguće je primjenjivati u području prevencije i psihološke intervencije u različitim društvenim okruženjima. Također, obzirom da postoji povezanost sa zaštitnim čimbenicima od psihičkih tegoba, promicanje razvoja emocionalne inteligencije osobe i smanjenje antisocijalnih ponašanja može pozitivno djelovati na zdravlje opće populacije. Neovisno o određenju emocionalne inteligencije kao sposobnosti, osobine ili mješovitog konstrukta moguće ju je razvijati u bilo kojoj dobi te ona raste s iskustvom. Prema tome, uz jasno definiranje, provjeru modela i njeno mjerenje, potrebno je usmjeriti se na promicanje aktivnosti i treninga za njen razvoj i povećanje u obrazovnom, poslovnom ili društvenom okruženju.

Literatura

- Bagby, R. M., Parker, J. D. i Taylor, G. J. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale— I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 23-32. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(94\)90005-1](https://doi.org/10.1016/0022-3999(94)90005-1)
- Bru-Luna, L. M., Martí-Vilar, M., Merino-Soto, C. i Cervera-Santiago, J. L. (2021). Emotional intelligence measures: a systematic review. *Healthcare* 9(12), 1696-1731. <https://doi.org/10.3390/healthcare9121696>
- Cherniss, C. (2010). Emotional intelligence: Toward clarification of a concept. *Industrial and Organizational Psychology*, 3, 110-126. <https://doi.org/10.1111/j.1754-9434.2010.01231.x>
- Fiori, M. i Vesely-Maillefer, A. K. (2018). *Emotional intelligence as an ability: Theory, challenges, and new directions*. Emotional intelligence in education (str. 23-47). Springer, Cham.
- Hajncel, L. i Vučenović, D. (2013). Pojava konstrukta emocionalne inteligencije. *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-113.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R. i Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298. [https://doi.org/10.1016/S0160-2896\(99\)00016-1](https://doi.org/10.1016/S0160-2896(99)00016-1)
- Mayer, J. D. i Gaschke, Y. N. (1988). The experience and meta-experience of mood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(1), 102-111. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.55.1.102>
- Mayer, J. D., Salovey, P. i Caruso, D. R. (2002). Mayer-Salovey-Caruso emotional intelligence test (MSCEIT) item booklet. Toronto, Ontario: Multi-Health Systems.
- O'Connor, P. J., Hill, A., Kaya, M. i Martin, B. (2019). The measurement of emotional intelligence: A critical review of the literature and recommendations for researchers and practitioners. *Frontiers in Psychology*, 10, 1116-1134. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01116>
- Pekaar, K. A., Bakker, A. B., van der Linden, D. i Born, M. P. (2018). Self-and other-focused emotional intelligence: Development and validation of the Rotterdam Emotional

- Intelligence Scale (REIS). *Personality and Individual Differences*, 120, 222-233. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.045>
- Petrides, K. V. (2009). Psychometric properties of the trait emotional intelligence questionnaire (TEIQue). *Assessing Emotional Intelligence* (str. 85-101). Springer, Boston, MA.
- Petrides, K. V. i Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15(6), 425-448. <https://doi.org/10.1002/per.416>
- Petrides, K. V. i Mavroveli, S. (2018). Theory and applications of trait emotional intelligence. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 23(1), 24-36.
- Salovey, P. i Mayer, J.D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>
- Salovey, P., Mayer, J. D., Goldman, S. L., Turvey, C. i Palfai, T. P. (1995). Emotional attention, clarity, and repair: Exploring emotional intelligence using the Trait Meta-Mood Scale. In J. W. Pennebaker (Ed.), *Emotion, Disclosure, and Health* (str. 125–154). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10182-006>
- Sanchez-Gomez, M. i Bresó, E. (2019). The Mobile Emotional Intelligence Test (MEIT): An ability test to assess emotional intelligence at work. *Sustainability*, 11(3), 827-843. <https://doi.org/10.3390/su11030827>
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. i Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4)
- Stupin, M., Mohorić, T. i Veršić, I. I. (2017). Upitnik emocionalne kompetentnosti za djecu (UEK-D) – preliminarni rezultati prilagodbe i validacije. *Suvremena psihologija*, 20(2), 137-149.
- Takšić, V. (2003). Skala emocionalne regulacije i kontrole (ERIK): provjera faktorske strukture. *Psihologijske teme*, 12(1), 43-54. <https://hrcak.srce.hr/48023>
- Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2006). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 15(4-5 (84-85)), 729-752. <https://hrcak.srce.hr/10875>

Tett, R. P., Fox, K. E. i Wang, A. (2005). Development and validation of a self-report measure of emotional intelligence as a multidimensional trait domain. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(7), 859-888. <https://doi.org/10.1177/0146167204272860>